

УДК 338.439.5

Т. Ю. Бабенкова,
здобувач, Вінницький національний аграрний університет

РОЗВИТОК ОПТОВИХ ПРОДОВОЛЬЧИХ РИНКІВ

У статті висвітлюється сучасний стан розвитку оптових продовольчих ринків України. Розглянуті основні цілі, завдання та переваги оптових продовольчих ринків, структуру власності, державну законодавчу базу щодо оптових ринків.

The article covers the present conditions of the wholesale food markets of Ukraine. Investigated are the main goals, objectives and advantages of wholesale markets, their ownership structure, and the governing legal framework.

Ключові слова: оптові продовольчі ринки (ОПР), сільськогосподарські ринки, сільськогосподарська продукція, аграрно-маркетинговий проект, оптові ринки, продовольче забезпечення, продовольчі товари, ринкова інфраструктура.

Keywords: wholesale food markets, gricultural products, agro-marketing project, wholesale markets, food supply, food products, market infrastructure.

Розвиток мережі оптових продовольчих ринків зумовлений проблемами продовольчого забезпечення країни. Розпад державної централізованої оптової торгівлі продовольчими товарами, приватизація оптових і роздрібних підприємств, ліквідація централізованої системи розподілу сільськогосподарської продукції та продовольства — всі ці фактори сприяли руйнуванню системи просування продовольчих товарів до споживачів. Все це призводило до пошуку нових підходів у організації оптової торгівлі та руху продовольчих товарів і сільськогосподарської сировини.

Оптові продовольчі ринки (ОПР) — це місце купівлі-продажу конкурентоспроможної сільськогосподарської сировини і продовольства оптовими і роздрібними торговельними підприємствами і приватними торговцями.

Ідея створення великих сільськогосподарських ринків нова для України, хоча в усьому світі вона вже давно запроваджена. Джон Міллс, експерт з питань розвитку ринкової інфраструктури, зазначає, що, приміром, у Західній Європі такі ринки успішно функціонують більше шістдесяти років. Багато з них є самодостатніми брендами, як Marche de gros Rungis у Франції, Spaanse Polder в Нідерландах і Mercamadrid в Іспанії. Протягом останніх п'ятнадцяти років подібні проекти активно розвиваються в Центральній Європі. Польський уряд, починаючи з середини 90-х, витратив близько 300 млн євро на формування мережі оптових ринків. Одним з найуспішніших вважається Bronisze, який відкрився в 1999 році. На сьогоднішній день його товарообіг досяг 1 млн тонн сільськогосподарської продукції на рік.

В Україні необхідність створення централізованої організації оптових ринків з продажу сільськогосподарської продукції назривала вже багато років. У першу чергу, це зумовлено цілою

низкою проблем, які накопичилися в аграрній галузі. Лівову частку сільгосппродукції постачає населення і лише незначну частину — великі аграрні холдинги. Наприклад, дрібні господарства забезпечують близько 97% загального урожаю картоплі й 87% овочів і фруктів. Через те, що в більшості своїй вони не мають системних каналів збуту та можливості зберігати продукцію, істотна частина врожаю псується або в кращому випадку згодовується худобі. Все це призводить до розростання тіньового ринку плодоовочевої продукції, який на сьогоднішній день складає приблизно \$ 14 млрд, або 60% загального ринку.

Оптові продовольчі ринки в Україні створені й працюють у Харківській, Дніпропетровській, Запорізькій, Луганській, Львівській, Одеській, Сумській та Полтавській областях, АР Крим та інших регіонах. Піонером створення оптового продовольчого ринку в Україні став Харків. Харківський оптовий продовольчий ринок одержав статус базового, для опрацювання типової моделі основних ланок створюваної ринкової мережі розподілу продовольства в Україні [2].

Наявність оптових продовольчих ринків дозволяє:

- 1) підвищити економічну ефективність розподільчої мережі за рахунок оптимізації вантажопотоків;
- 2) підтримати вітчизняного товаровиробника;
- 3) раціонально використовувати сховища і складські приміщення, скорочувати втрати продукції і витрати обігу;
- 4) локалізувати тіньову торгівлю, тим самим збільшуючи надходження податкових відрахувань до бюджету держави;
- 5) здійснювати жорсткий контроль за якістю товарів;
- 6) забезпечувати суб'єктів ринку інформацією про попит і пропозицію в регіоні;

7) створювати нові робочі місця.

Продукти, що поставляються в місто через такі ринки, обходяться покупцю значно дешевше, ніж за схемою постачання продовольством, що складалася через посередників.

Основні завдання створюваних оптових продовольчих ринків включають наступне:

1) відновлення міжрегіональних господарських зв'язків, що дозволяє здійснювати інформаційну взаємодію всіх ринків;

2) формування цінової політики, що полягає у визначенні та встановленні такої ціни, яка, з одного боку, достатня для покриття виробничих витрат, а з іншого — прийнятна для споживача;

3) протидію проникненню кримінальних структур.

Типовий оптовий сільськогосподарський ринок є великим регіональним аграрно-маркетинговим проектом, на який надходить як вітчизняна, так і імпортна продукція. Він дозволяє підвищити ефективність товаропотоку і якість продукції, а також забезпечує вільне та прозоре ціноутворення за рахунок внутрішньої конкуренції. Площа оптових сільськогосподарських ринків може становити від 20 до 100 га, на яких розташовуються торгові павільйони, паркувальні місця для великотоннажних автомобілів, з яких ведеться продаж, а також елементи інфраструктури — від сховищ для овочів і фруктів до готелів, ресторанів і відділень банків. У ідеалі близько 20% площі повинні займати споруди, інші 80% — паркувальні місця для торгового автотранспорту.

Структура власності цих об'єктів буває різною. Вони можуть повністю належати державі, місцевим органам влади або приватним інвесторам. Іноді права власності отримують учасники оптового ринку, їх включають до складу керівних органів об'єкта, як це відбувається в Нідерландах. Наявність таких ринків дуже важлива для регіонів, де є багато дрібних приватних виробників, які виробляють великі обсяги плодоовочевої продукції. Основна частка товару на цих ринках представлена продукцією з коротким терміном зберігання: овочі, фрукти, м'ясо, молоко, риба, квіти.

Головне призначення оптового ринку — забезпечити умови торгівлі, правила якої тут дуже прості. Для того, щоб зайняти місце в торговому ряді, фермеру досить укласти довгостроковий договір оренди з управліннями ринку або, якщо йому так зручніше, щоденно оплачувати присутність свого автомобіля на території ринку.

Крім того, приєднання України до СОТ зобов'язує нашу країну впорядкувати систему реалізації сільськогосподарської продукції, тобто сьогодні створення оптових ринків перетворилося на необхідність, а це, в свою чергу, активізувало роботу державних органів в цьому напрямі. Рік тому було прийнято Закон України "Про оптові ринки сільськогосподарської продукції". Згідно з цим Законом була затверджена державна цільова програма. Вона передбачає створення в Україні 25 оптових ринків, на які з державного бюджету має бути

виділено 1,2 млрд грн. Зокрема, в бюджеті на 2010 рік для цих цілей передбачено 200 млн грн. Спочатку планується провести роботи з будівництва семи-дев'яти проектів, які обійдуться в 500 млн євро.

Крім того, держава розраховує на залучення приватних інвесторів. Головне — переконати їх у доцільності капіталовкладень. Зробити це непросто, адже мінімальний обсяг інвестицій у відкриття одного ринку становить приблизно 50—60 млн євро при термінах окупності 7—10 років. Таким чином, потенційні інвестори — це структури, які не женуться за швидким прибутком. Серед зацікавлених можуть бути банки, інвестиційні фонди, а також представники бізнесу, які вже не новачки у цій чи суміжній сфері.

Основні переваги, які отримають оптові ринки сільськогосподарської продукції (передбачені законом) — фінансова підтримка від держави, компенсація відсотків за кредитами та виділення земельних ділянок. Присуджувати офіційний статус оптового ринку сільськогосподарської продукції, має право експертна комісія, яка вже сформована, але поки що не відбулося жодного її засідання. Тому швидкість появи сучасних оптових ринків сільськогосподарської продукції залежить від того, наскільки швидко держава перейде в цьому питанні від декларацій до дій.

ВИСНОВКИ

По-перше, створення ринків оптової торгівлі є одним із зобов'язань, покладених на Україну після її вступу до СОТ.

По-друге, їх переваги встигли оцінити як продавці, так і покупці сільськогосподарської продукції і.

По-третє, з кожним роком збільшується кількість інвесторів, яким цікаві такі проекти. До того ж на сьогоднішній день держава розробила непогану законодавчу базу, яка вмикає зелене світло як зарубіжному, так і вітчизняному капіталу, спрямованого в русло оптової торгівлі. Вона передбачає створення в Україні 25 оптових ринків, на які з державного бюджету має бути виділено 1,2 млрд грн.

Література:

1. Балабанова Л.В. Оптовая торговля: маркетинг и коммерция. — М.: Экономика, 1990. — 206 с.
2. Белявцев М.І., Шестопалова Л.В. Инфраструктура товарного ринку. — К.: Центр навчальної літератури, 2005. — 410 с.
3. Гордон М.П., Карнаухов С.Б. Логистика товародвижения. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Центр экономики и маркетинга, 1999.
4. Ринки и логистика / Под ред. М. П. Гордона. — М.: Экономика, 1993.
5. Сумец А. М. Логистика: учеб. пособие / А.М. Сумец. — К.: Хай-Тек Пресс, 2008.
6. <http://www.ukrlogistica.com.ua/>
7. http://www.ec_logistics.ru/
8. <http://agroprom-ua.com/>

Стаття надійшла до редакції 08.12.2010 р.